

mogło być zarastanie polany przez duże, mocne kępy wysokich traw oraz dziurawca czterobocznego, a także postępująca na tym terenie naturalna sukcesja lasu. W tej sytuacji celowe byłoby rozmnożenie *ex situ* tej niezmiernie rzadkiej rośliny i wprowadzenie jej na stanowiska tatrzańskie. Stanowiska w Dolinie Tomanowej oraz na Upłaziańskiej Kopie powinny zostać objęte rocznym monitoringiem.

Halina Piękoś-Mirkowa i Zbigniew Mirek

***Erigeron hungaricus* (Vierh.) Pawł. Przymiotno węgierskie**

Synonim: *Erigeron nanus* Schur

Rodzina: *Asteraceae* (*Compositae*) – astrowate (złożone)

Status

W Polsce gatunek bliski zagrożenia. W krajach ościennych: zagrożony na Słowacji.

Rozmieszczenie geograficzne

Endemit ogólnokarpacki. Występuje w Tatrach, Górach Rodniańskich oraz w Karpatach południowo-wschodnich (Pawłowski 1970a, 1971).

Występowanie w Polsce

Rośnie wyłącznie w Tatrach, zarówno Zachodnich, jak i Wysokich. Znany jest z około 50 stanowisk: Wołowiec, Jarząbczy Wierch, Kamienista, Starorobociański Wierch, Ornak, Pyszna, Kominiarski Wierch, grupa Czerwonych Wierchów (tu liczne stanowiska), Giewont, Kopa Kondracka, Przełęcz między Kopami Królowymi, Kasprowy Wierch, Skrajna Turnia, Granaty, Mała Koszysta, Wrota Chałubińskiego, Miedziane, Opalony Wierch, Mięszowiecki Szczyt, Niżnie Rysy (Kotula 1889–1890; Sągorski, Schneider 1891; Pawłowski, Stecki 1927; Szafer, Pawłowski 1934; Pawłowski 1970a; Piękoś-Mirkowa i in. 1996b; Mirek, Piękoś-Mirkowa 2008f). Najniżej notowany na wysokości około 1500 m n.p.m. w Wąwozie Kraków oraz na Przełęczy między Kopami Królowymi (Pawłowski 1970a). Najwyższe stanowiska podano na Miedzianem, 2225 m, oraz na Pośrednim Granacie, 2200 m n.p.m. (Mirek, Piękoś-Mirkowa 2008f).

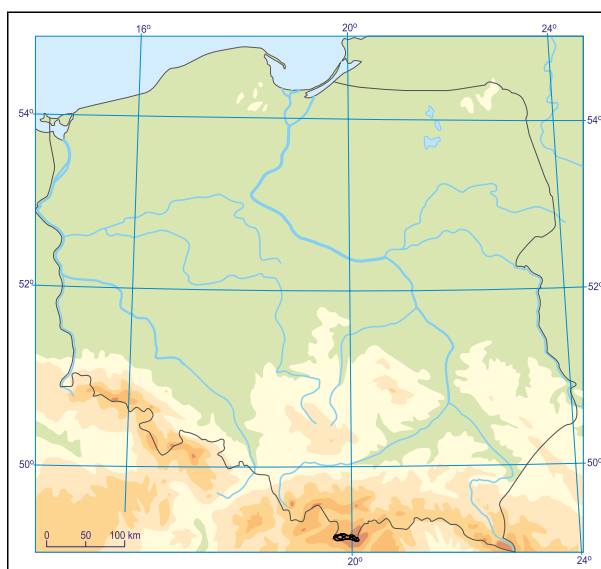
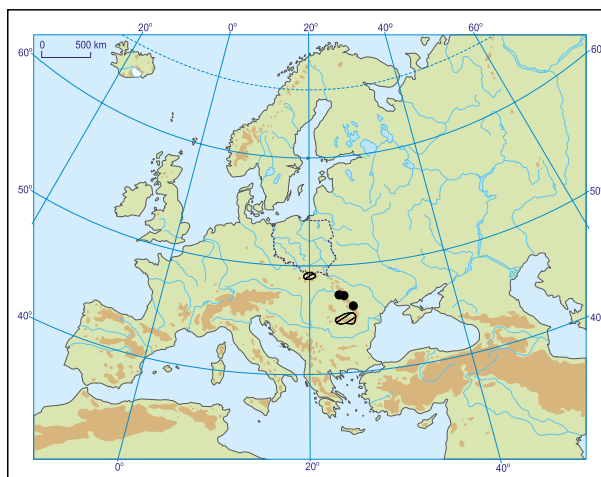
Siedliska i fitocenozy

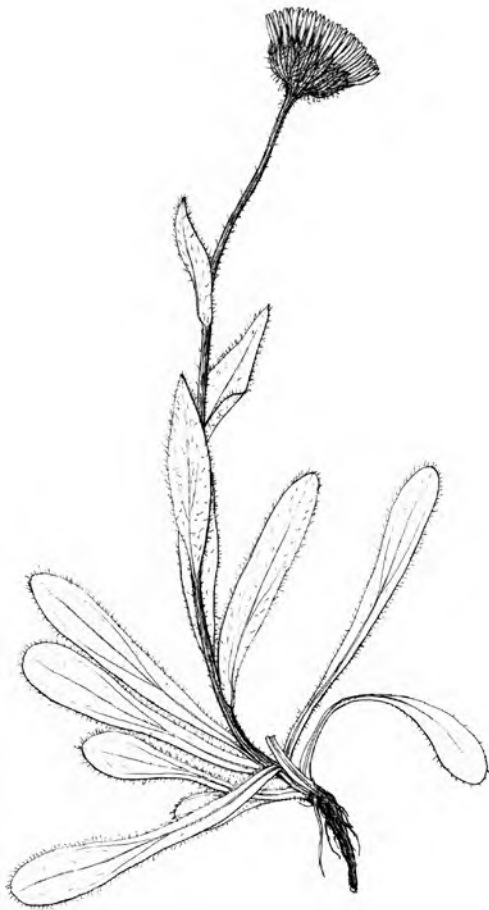
Erigeron hungaricus jest gatunkiem wysokogórskim (alpejskim). Występuje w piętrach kosówki i halnym, na wapieniu, dolomicie i mylonicie. Rośnie na rędzinach o odczynie najczęściej kwaśnym lub słabo kwaśnym

Summary

Erigeron alpinus subsp. *intermedius* is one of the rarest taxa in the flora of Poland, known only from the Western Tatras (Tomanowa Valley, Upłaziańska Kopa and Mała Łąka Valley). It grows in grasslands on calcium carbonate-rich substrate. So far, no more than 10 flowering individuals have been found. Because of its extremely small numbers and the limited area of occurrence the species is considered as critically endangered. The plant has probably become extinct in the Mała Łąka Valley due to succession of shrubs and trees. The remaining populations need monitoring. It is also recommended to reinforce these populations with individuals grown *ex situ*.

oraz na litosolach i regosolach (Piękoś-Mirkowa i in. 1996b). Przymiotno węgierskie jest składnikiem nawiapiennych muraw naskalnych. Uważane jest za gatunek charakterystyczny endemicznego dla Tatr związku *Seslerion tatrae* (Matuszkiewicz 2001). Spotykane w zespole kostrzewy pstrej *Festuco versicoloris-Seslerietum*

tatrae, a także w płatach zespołu kostrzewy pstrej i miętlicy alpejskiej *Festuco versicoloris-Agrostietum alpinae* (Mirek, Piękoś-Mirkowa 2008f).

Morfologia i biologia

Bylina, o łodydze kwiatostanowej najczęściej 5–15 cm wysokości, rzadko wyższej, z płonnymi różyczkami liściowymi u nasady. Liście odziomkowe oraz najniższe łodygowe mają blaszkę łopatkowatą, stopniowo zwężającą się w szeroko oskrzydłony ogonek. Liście łodygowe są podługowate lub jajowatolancetowate, siedzące. Wszystkie liście są nieco mięsiste i z wierzchu najczęściej nagie (przynajmniej dolne). Koszyczki, o średnicy do 2,5 cm, złożone są z trojakich kwiatów: żeńskich jęczykowatych, żeńskich wąskorurkowatych z długą wystającą szyjką oraz obupciowych rurkowatych z szerszą rurką i krótką nieco wystającą szyjką. Roślina kwitnie od lipca do września. Jest diploidem o liczbie chromosomów $2n=18$ (Skalińska i in. 1966).

Fot. 216. *Erigeron hungaricus* na Czerwonych Wierchach w Tatrach (2010)

Charakterystyka populacji

Na poszczególnych stanowiskach rośnie zwykle od kilku do kilkudziesięciu (rzadko kilkaset) osobników.

Zagrożenie i wskazania ochronne

Przymiotno węgierskie w Polsce jest gatunkiem bliskim zagrożenia i nie wymaga zabiegów ochronnych. Zagrożenie wynika z ograniczonego obszaru występowania tego endemicznego taksonu i niewielkiej liczebności populacji tatrzańskiej. Jedynie w niektórych miejscach, w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków turystycznych, zwłaszcza na Czerwonych Wierchach, murawy z *Erigeron hungaricus* podlegają stałemu wydeptywaniu, co prowadzi do zniszczenia całych płatów roślinności. W skali całej tatrzańskiej populacji przymiotna węgierskiego nie stanowi to jednak większego zagrożenia.

Zbigniew Mirek i Halina Piękoś-Mirkowa

Summary

Erigeron hungaricus is a pan-Carpathian endemic plant which is known in Poland only from the Tatras. It is an alpine species occurring in the alpine and subalpine belts, at altitudes of 1500–2225 m a.s.l. It grows on rendzina soils derived from limestone and dolomite, as well as on lithosols and regosols derived from mylonite. It is a component of rock grasslands of the order *Seslerietalia variaae*. Populations comprise from a few to some hundred individuals. Generally, the species is not threatened; only in the vicinity of tourist trails the plants face a threat of trampling from hikers.

